نازه‌های نشر

کتاب «نگاهی نو به مرجعیت علمی قرآن بر پایه کلام مقام معظم رهبری» منتشر شد

«نگاهی نو به مرجعیت علمی قرآن بر پایه کلام مقام معظم رهبری» اثر غلامحسین اعرابی است که در پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی تهیه و به همت نشر این پژوهشگاه در ۱۸۲ صفحه منتشر شد.

به گزارش خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا)، برخی دانشمندان مسلمان مسئله مرجعیت قرآن را از دیرباز مطرح کرده‌اند، اما از حیث مفهوم‌شناسی بدان پرداخته و حدود و ثغور آن مشخص نشده است؛ در دهه‌های اخیر هم موافقان و مخالفانی به این بحث ورود کرده‌اند، بدون آنکه نقطه مرکزی بحث را به‌درستی برای مخاطبان خود روشن کرده باشند. پژوهش حاضر با نگاه اجمالی به بیانات رهبر معظم انقلاب در این باب، متوجه نکات اساسی در زمینه مرجعیت علمی قرآن شده قابل توجه مؤلف این است که تلقی درست و مفهوم صحیح بیانات معظم‌له درباره مرجعیت علمی قرآن نیازبه تأمل در مقدماتی دارد که تاکنون یا بدان پرداخته نشده یا کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

این نوشته در دو بخش سامان یافته؛ بخش نخست این اثر به بیان نگاهی جدید و تولید علوم مبتنی بر مرجعیت علمی قرآن پرداخته و مباحثی همچون فرایند پیدایش علوم اسلامی و خصوصیات زبانی و معارفی قرآن و مبانی مرجعیت علمی قرآن مورد بحث و بررسی قرار گرفته و به منزله مرآمدی بر سخنان و بیانات بعدی و خود نگاهی جدید درباره مرجعیت علمی قرآن کریم است که در متن نوشته به صورت کامل توضیح داده شده است.

بخش دوم به بررسی بیانات رهبر معظم انقلاب در باب مسئله مرجعیت علمی قرآن اختصاص یافته است. این بخش بیشتر برگرفته از بیانات ایشان در سال‌های دوره رهبری ایشان است و تلاش شده به صورت نظام‌مند و عنوان‌بندی ارائه شود.

در این بخش پس از بیان پیشینه و زمینه جدایی تولید علوم از متون دینی، چیستی مرجعیت علمی قرآن و مهجوریت علمی قرآن تبیین و سپس قلمرو مرجعیت علمی قرآن در مقام رهبر معظم انقلاب بررسی و در ادامه نیز راهکارهای تولید علم بر اساس آن در بیانات ایشان تشریح شده است.

در بخشی از این کتاب می‌خوانیم: «یکی از زمینه‌های مهجوریت علمی قرآن دور ماندن حوزه‌ها و علمای دین از مسائل و علوم روز و نیازهای علمی و در نتیجه تعطیل نظریه‌پردازی از سوی متخصصان دینی در موارد مذکوره است؛ زیرا با عقب‌نشینی حوزه‌ها و علمای دینی، دیگرانی که تخصص و تعهد دینی ندارند جایگزین می‌شوند؛ در این مورد رهبری فرموده‌اند: ... نظریه‌پردازی سیاسی و نظریه‌پردازی در همه جریان‌های اداره یک ملت و یک کشور در نظام اسلامی به عهده علمای دین است، آن کسانی می‌توانند در باب نظام اقتصادی در باب مدیریت، در باب مسائل جنگ و صلح، در باب مسائل تربیتی و مسائل فراوان دیگر نظر اسلام را ارائه بدهند که متخصص دینی باشند و دین را بشناسند. اگر جای این نظریه‌پردازی پر نشد، اگر علمای دین این کار را نکردند نظریه‌های غربی، نظریه‌های غیردینی، نظریه‌های مادی جای آن‌ها را پر خواهد کرد... (سخنرانی در دیدار با حوزویان قم، ۱۳۸۹/۷/۲۹)».

نکته‌ها

آیت‌الله فاطمی نیا

از حکم تشییع حاج قاسم به کدام آیه قرآن برمی‌گردد؟

برادران و خواهران، به این آیه دقت کنید: «ان الذین امنوا و عملوا الصالحات سیجعل لهم الرحمن ودا» (مریم، ۹۶) یعنی کسانی که آن را به عنوان یک قاعده قرآن متذکر می‌شود، به این قاعده، قاعده «جری و تطبیق» می‌گویند یعنی قرآن در جریان است.

این طور بود که آنها از همه چیزها غافل شده‌اند و بی‌اختیار داشتند برای نماز حاج قاسم می‌رفتند و سرازیر می‌شدند. این همان محبتی است که خداوند در دل‌ها قرار می‌دهد و علامه طباطبایی آن را به عنوان یک قاعده قرآن متذکر می‌شود که نابلیه برمی‌گردد. یک شخصیت‌هایی در دنیا هستند که حاج قاسم نیز از جمله همان‌ها بود. اگر کسی مالک‌اشتر را بشناسد، باید گفت حاج قاسم دنباله مالک‌اشتر است. از سنخ مالک‌اشتر و عمار یاسر است. آدم‌هایی هستند که خوب هستند، نماز اول وقتشان ترک نمی‌شود اما ۱۰ نفر را نمی‌توانند اداره کنند. اینجاست که ما باید اخبار و احادیث را برای مردم باز کنیم و الا تناقض در ذهن مردم به‌وجود می‌آید. مثلاً می‌گویند هر زمان ۳۱۳ نفر باز باشند، امام ظهور می‌کند برای مردم باز کرد. اینجا باید به مردم گفت بحث بر سر این است که امام زمان(عج)، ۳۱۳ مالک‌اشتر می‌خواهد؛ ۳۱۳ حاج قاسم سلیمانی می‌خواهد. حضرت ۳۱۳ محور می‌خواهد.

■ در گپ و گفت پیش از آغاز گفت‌وگو از مطالعه بیش از ۳۰هزار خاطره مردمی در این خصوص گفتید؛ کدام خاطرات برای خودتان جذاب‌تر بود؟

حمزه و جعفر بن ابی‌طالب می‌بودند، خیلی از مصیبت‌ها به‌وجود نمی‌آمد. در نظر بگیرید این دو نفر چقدر محور بودند که حضرت چنین تعبیری از آن‌ها می‌کند. بله این شخصیت‌ها محور هستند و حاج قاسم نیز محور بود، یعنی جامعیت‌هایی دارند که دست آخر محور می‌شوند.

با نیکی و کمک به نیازمندان نزد آنان جایگاهی برای خود بیابید که آنان روز قیامت مقام و منزلتی دارند.

بازتاب

مرور نقش مسجد در شکل‌گیری شخصیت سردار دل‌ها

فرمانده فاتحی که تکیه‌گاهش مسجد بود

مسجد، یاتوق حاج‌قاسم بود و اعتقاد خاصی به آن داشت. زمانی در خیابان ناصریه خانه گرفته و مقید بود هر روز اول صبح از در شرقی مسجد جامع که در همان خیابان بود وارد می‌شد، چارچوب در مسجد را می‌بوسید و می‌گفت: «این کار مایه برکت روز و کار من است».

به گزارش خبرگزاری شبستان، به مناسبت ایام سالگرد شهادت سید الشهدای جبهه مقاومت، برنقش مسجد در شکل‌گیری شخصیت حاج قاسم سلیمانی مروری داریم.

■ نقش مسجد قائم(عج) در شکل‌گیری شخصیت حاج قاسم

سردار سلیمانی در زندگی‌نامه خودنوشتی که آن را با دست مجروح قلم‌زده، به بیان خاطراتی از دوران کودکی و نوجوانی‌اش پرداخته و درباره اولین حضور خود در مسجد می‌نویسد: «سال ۵۵ بود، بنا به پیشنهاد احمد، برادرم، پایم به مسجد قائم(عج) باز شد که آقای حقیقی آنجا آموزش قرآن می‌داد. به‌شدت تحت تأثیر صحبت‌های او بودم و آرام آرام روح و تعصب مذهبی در وجودم در حال شکل گرفتن بود».

حضور او در مسجد موجب شد کم‌کم با جنایت‌های طاغوت بیشتر آشنا شود. یکی دیگر از مسجدهای تأثیرگذار در شخصیت دینی و انقلاب سردار دل‌ها، مسجد جامع کرمان بود. سید الشهدای جریان مقاومت نماز جماعت‌های مسجد جامع کرمان را از دست نمی‌داد و پای‌ثابت مجلس سخنرانی‌های آیت‌الله صالحی، حجت‌الاسلام حقیقی و آیت‌الله روحانی شد. او واقعه آتش‌سوزی مسجد جامع کرمان حضور داشت و از دست کولی‌ها کتک خورد. حتی در پایین آوردن مجسمه شاه، یکی از افراد کلت رولور غنیمت گرفت که تا زمان شهادتش آن را نگه داشته بود.

■ خاطرات سردار دل‌ها از آتش‌سوزی مسجد کرمان

شهید حاج قاسم سلیمانی در زندگی‌نامه خودنوشت به نام «از چیزی نمی‌ترسیدم» درباره آتش‌سوزی مسجد جامع کرمان نوشت: «صبح، اعلام تجمع در مسجد جامع شهر کرمان شد، آن روزها با محوریت آیت‌الله صالحی این مسجد محور اصلی تحرکات انقلابی‌ها بود. جوان‌ها و تعدادی از علما در شبستان جمع بودند.

ناگهان حاج‌آقا موسوی، مدیر مسجد، اما نه مؤتورسیکلت زردرنگ سوزوکی ۱۲۵ خریده‌بود، در قدمگاه که بازار کرمان بود وارد شده و موتور را داخل یکی از کوچه‌های فرعی بازار پارک کرده، داخل مسجد جنب و جوش بود. پس از ساعاتی کولی‌ها از دو در شمالی و غربی مسجد با حملات نیروهای بلوا و اوباش به مسجد آتش زدند. جوان‌ها فرار کردند؛ اما بعضی‌ها به پشت‌بام شبستان مسجد رفتند، کولی‌ها و پاسیان‌ها با وحشی‌گری مشغول سوزاندن وسایل خورده‌ریزه‌ها، چند موتور را پشت در مسجد آورده و آتش زدند، از دو طرف کار شاگرد آب‌و راه داخل مسجد شلیک می‌کردند. در که باز شد حمله به شبستان آغاز شد. آتش‌گیری که به دلیل استنشاق گاز از حال رفته بود را از پنجره شبستان به بیرون منتقل کردیم. وحیدی را به نام سدی با حرارت جوان‌ها را تشویق به مقابله می‌کرد. مردم از غربی در حال فرار بودند. هر کس می‌خواست از در خارج شود زیر چوب و چماق کولی‌ها سر و دستش می‌شکست. در وسط معرکه کودکی را دیدم که جوشن‌زده گریه می‌کرد، ناخودآگاه داد زدم وو رکرده به پاسبانی که با او حمله‌ور شده بود، گفتم ولش کن! آن‌قدر ناراحتی و شدت این کار را ادا کردم، احساس کردم لحظه‌ای مرد شد که ترسید. بچه را بغل کردم و از در غربی خارج شدم. به سمت قدمگاه پیچیدم، موتور سالم بود. با احمد سوار شدیم. یک گله پاسبان از جلو ما در آمدند، تا خواستیم از کنار آن‌ها بگذریم ۱۵-۱۰ تا باتوم به سر و صورتمان خورد. پاسبان‌ها ساختمان برادران عقابی که ضد شاه بودند را آتش زدند. آتش زدن مسجد جامع کرمان در سراسر کشور پیچید و تظاهرات متعددی را منجر شد. ابتکار عمل کاملاً از کنترل نیروهای وابسته به رژیم خارج شده‌بود. مردم شعار می‌دادند مسجد کرمان را، کتاب قرآن را، مردم مسلمان را، شاه به آتش کشیده».

■ سخنرانی معروف در مسجد امام زمان(عج) کرمان

شهید سلیمانی در دوران جنگ نیز در مسجدهای شهر کرمان حاضر می‌شد. او در سخنرانی فرماندهان لشکر ۴۱ ثارالله، که در مسجد امام کرمان با صدای بلند گریه کرد و در رثای شهید یوسف الهی گفت: «چگونه جمعی بخندد که در آن جمع حسین آقای ما فدا شد؟» قابل ذکر است این مسجد روز ۲۴ مهر ۱۳۵۶ توسط مأموران شاه به آتش کشیده شد. حاج قاسم بارها در دوره دفاع مقدس در این مسجد و سایر مسجدهای کرمان سخنرانی کرد.

■ تلاش برای ساخت مسجد در روستای پدری

یکی از نکات جالب درباره حاج قاسم، نقش وی در ساخت مسجد روستای محل تولد وی بود. سردار که کلنگ ساخت این مسجد را بر زمین زد با همه مردم این روستا مسجد اهل بیت(ع) را در مدتی کوتاه ساخته و خود لباس خادمی مسجد را بر تن کرد و هر بار که به روستا می‌آمد یکی از برنامه‌هایش دیدار با اهالی مسجد و نماز جماعت و رسیدگی به مشکلاتشان بود. جوانان را دور خود جمع می‌کرد و ساعت‌ها با آن‌ها به گفت‌وگو می‌نشست. حاج قاسم وقتی دید روستا مسجد مناسب ندارد، خانه قدیمی پدرش را تبدیل به مسجد کرد و برخی از مردم نیز برای توسعه مسجد، خانه خود را وقف کردند، حاجی خانه‌ای دیگ مجاور مسجد را برای پدر و مادرش خرید و با همتش مسجد ساخته شد.

■ وقتی از مسجد می‌گویم منظور، پیکره مسجد نیست

شهید حاج قاسم سلیمانی در جمع ائمه جماعات مساجد استان تهران در سال ۹۶ و همزمان با روز جهانی مسجد گفت: «همه چیز را مدیون مسجد هستیم، اما منظور، پیکره مسجد نیست؛ مدیون فردی هستیم که به عنوان امام جماعت یا امام مسجد شناخته می‌شود. یک زمان نگاه ۱۰۰ مترمربع مربع داخل مسجد است که به آن می‌رویم و نماز می‌خوانند، شاید حفظ نشود. اگر حاج آیت‌الله‌ها اگر می‌خواهید جامعه را حفظ کنید و مسجد محدوده‌ذات مسجد را ارزیابی می‌کنید، اشتباه است و باختید. اگر مسجد، نیروی دست خودش بیفتد مربع دوخت و دوز سقوط کند، آن امام جماعت سقوط کرد و خطش شکست خورده است. دشمن وارد خطش شده است، و دیده‌بانی، مراقبت و جاذبه خوبی نداشته، همت خوبی نداشته است. آقای حجت‌الاسلام! این محیط فرهنگی شماست. طول و عرضش ۱۰ کیلومترمربع است، نه این ۲۰۰ مترمربع! باید کار کنید».

سردار سلیمانی در برخی دیگری از سخنانش در جمع ائمه جماعات مساجد گفت: «تربیت مدافع فرهنگی، ایثارگر و فداکار در دولت‌ها و ساختارهای دولتی محقق نمی‌شود بلکه در مسجد محقق می‌شود. ما پیروزی ما در جنگ هشت ساله را مدیون مسجد هستیم، البته منظورپیکره مسجد نیست، بلکه منظور، امام‌جماعات است که امروز رهبر معظم انقلاب در رأس امامان جماعات مساجد حضور دارند».

نصایح

امام علی(ع): قوام و پایرجایی دین به چهار کس است: به عالم زنان‌دار که به علم خود عمل کند، فروتنمندی که مازاد ثروت را میان هم‌کیشان خود بخشش کند، فقیری که آخرت به دنیا نفروشد و به دنیا نفروشد و جاهلی که از تحصیل علم تکبر نورزد؛ پس عالم‌ای عالم، خویش را نشر ندهد، تواضع کند، فقیر آخرت به دنیا فروشد و جاهل از آموختن علم تکبر کند بنابه عقب برگردد (و جاهلیت از سر گیرد) / از عالم و اجتماعات مردمی هم جداست قریب به تکبر.

سید سجاد حلیمی از پروژه جمع‌آوری روایت‌های مردمی ایام الله شهادت حاج قاسم سلیمانی می‌گوید

خاطرات یک تشییع حماسی

گزیده

ما خاطره زیاد داریم که فردی می‌گفت من حاج قاسم را نمی‌شناختم ولی وقتی خبر شهادت را شنیدم احساس کردم او را خیلی می‌شناسم و شروع به گریه کردم. این رویکردها که اسم یک سردار نام‌آشنا بود، تبیین می‌شد. از نگاه امتی نیز این موضوع بسیار اهمیت دارد.

فاطمی نژاد-سردار

همین‌که وارد اتاقش می‌شوم، انبوه تخته شاسی‌های مراسم رونمایی کتاب‌ها و امضاهای جورواجور پای آن که روی دیوار ردیف شده‌اند، توجهم را جلب می‌کند. می‌گوید: «خیلی با خودم کلنجار رفتم که در مورد کتاب‌هایی که در مورد خاطرات مردم از ایام شهادت حاج قاسم کار کرده‌ایم، گفت‌وگو کنم یا نه؟» هنوز کلمه بعدی در دهانش نچرخیده که وسط حرفش می‌پرم و می‌گویم: به قول شهید آوینی «اجر امثال شما در گمنام بودن است و اجر ما خبرنگارها در افشا کردن». بعد از حال و احوال، پیش از آغاز رسمی گفت‌وگو، به رسم مصاحبه‌های تاریخ شفاهی ناخنکی در خاطراتش در خصوص موضوع بحث می‌زنم. می‌گوید به عنوان مدیر پروژه، دست‌کم ۳۰هزار خاطره از مردم را با موضوع بازتاب شهادت حاج قاسم در زندگی‌شان خوانده است. از ریزه‌کاری‌های کار که با هم حرف می‌زنیم، می‌فهمم حداقل در این پروژه، خبری از کتاب‌سازی برای حاج قاسم و درج آن در روزنامه‌ها نیست.

گفت‌وگو با سیدسجاد حلیمی، مدیر پروژه جمع‌آوری خاطرات شفاهی با محوریت بازتاب شهادت حاج قاسم سلیمانی در زندگی مردم ساعتی به طول می‌انجامد؛ مشروحش را می‌توانید در ادامه بخوانید. حاصل تلاش او و همکارانش در واحد تاریخ شفاهی دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی در چندین جلد چاپ شده و قرار است باقیمانده آن‌ها که در مجموعه خاطرات هر یک استان‌های کشور را دربرمی‌گیرد، به‌زودی روانه بازار نشر شود.

■ کمی درباره این پروژه توضیح دهید و اینکه چطور به این رسیدید که سراغ جمع‌آوری خاطرات مردم، آن هم از نقاط مختلف کشور و اقشار و صنوف مختلف بروید؟

علل شکل‌گیری این آثار از ابعاد مختلفی قابل بررسی است. همیشه در اتفاقات تاریخ، حوادثی که علیه مستکبران و در باب گفتمان انقلاب اسلامی بوده یا سانسور شده یا تقطیع و یا تحریف، رهبر معظم انقلاب بارها گفته‌اند اگر ما روایت تکنیم دشمن آن‌گونه که دوست دارد می‌آید و روایت می‌کند. یک حرکت عظیم در کشور رخ می‌دهد و اگر نخواهد این واقعه روایت شود حتماً از طرف دشمنان تحقیق و سانسور خواهد شد. در مورد واقعه عظیم تشییع جاه دارد داشت تحریف صورت می‌گرفت و برخی می‌گفتند حادثه خاصی نبوده و برای تشییع برخی هم گمه آمده است! یا قدری بود که می‌گفت این رویداد همیشگی مالی نیست که انشقاق مالی است و می‌گفت به فضای مجازی نگاه کنید! یا همین صحبت‌ها برخی تلاش داشتند به‌اصطلاح جای جلاد و شهید را عوض کنند. بنابراین این ضرورت وجود داشت که بنویسیم تا تاریخ بداند.

یک بعد دیگر موضوع به مردم برمی‌گشت. ما مجازی مردم را داریم، اگر بخواهیم گفتمان انقلاب اسلامی را مدنظر قرار دهیم شرح حرکت انقلاب اسلامی به مردم است. در تمام ادبیات امامین انقلاب مردم نقش محوری دارند. مردم هر جا باشند نقش مؤثری در ادبیات سیاسی، هنری، فرهنگی و اقتصادی دارند.

در سال‌های ۸۰ تا ۹۸ گفتمان غرب روی کلیدواژه مانور مردم می‌داد. در سال‌های ۹۶ تا ۹۸ این مانور که مردم همراه نظام نیستند از سوی دشمن بیشتر شد. ولی مردم در سال ۹۸ و در مراسم تشییع حاج قاسم به میدان می‌آیند و نشان می‌دهند وامدار گفتمان انقلاب هستند. برخی می‌گفتند حضور و حمایت مردم دیگر تمام شده! این ادبیات فکر تحلیل‌هایی است که می‌شود درباره این اتفاق داشت. رهبری می‌آیند و می‌گویند اگر روزی که تمام مردم در کشور ایران و عراق برای تشییع حاج قاسم به خیابان می‌آیند «یوم‌الله» است. ما خاطره زیاد داریم که فردی می‌گفت من حاج قاسم را نمی‌شناختم ولی وقتی خبر شهادت را شنیدم احساس کردم او را خیلی می‌شناسم و شروع به گریه کردم. این رویکردها که در میان مردم بسیار بروز یافته بسیار اهمیت دارد. از سال ۸۸ جمهوری اسلامی در نوک پیکان حضور در منطقه بود. بعد که تشکیلات بسیج در مراسم و مناسبت‌های مردمی حاج قاسم اتفاق می‌افتد نشان می‌دهد مردم این اقتدار را می‌خواهند و میان مجاز تا واقع فاصله می‌شود. ما تلاش می‌کردیم یک تکثر جغرافیایی، قشری، جنسیتی و سنی را در تهیه آثارمان رعایت کنیم. ابتدا یک پرسش‌نامه با سؤالاتی فکر شده تهیه و میان اقشار مختلف مردم پخش کردیم. سپس از طریق همین پرسش‌نامه‌ها به موادری رسیدیم و برای گفت‌وگو سراغ آن‌ها رفتیم و در نهایت به چاپ آثار از استان‌های مختلف رسیدیم.

یکی از پرسش‌هایی که در استان‌ها پخش می‌کردیم این بود که از اقوام و اطرافیان شما فردی هست که اسم بچه‌اش را به نیت شهید سلیمانی، قاسم گذاشته باشد؟

بر اساس این پرسش به سوژه و داده‌هایی رسیدیم و خاطراتی گرفتیم که به کتابی منجر شده که در حال آماده‌سازی برای چاپ است. این کتاب «پسرم قاسم» و در مورد پدر و مادرهایی است که اسم پسرشان را به نیت حاج قاسم سلیمانی، قاسم گذاشته‌اند. نویسنده این کتاب هم خانم «قربان‌زاده» است. خاطرات این کتاب در سطح کشور گسترده‌گی دارد.

تلاش می‌کردیم اسم کتاب‌هایی که منتشر می‌شد را بر اساس یوم اسم استان نام‌گذاری کنیم. برای مثال برای استان گیلان نام کتاب «سردار گیله مردان». عنوان کتاب برای استان آذربایجان غربی «اوخشاما برای قاسم» شد. اوخشاما خوانش ازادری سنتی مادرانی است که پسر جوان از دست داده‌اند. نام کتاب برای استان چهارمحال بختیاری «پیا یَل» به معنای مرد بزرگ و قهرمان است. در استان لرستان نام کتاب «هیرمان» است. «علم‌گردانی برای علمدار» عنوان کتابی است که از خاطرات مردمی در استان خراسان شمالی بدست آمد. در سیستان و بلوچستان کتاب «رستم ایرانشهر» و در کرمان «رجعت» نام گرفت.

پروژه دیگر این بود که بر سر مزار حاج قاسم رفتیم و از افرادی که آنجا در آمدند خاطره می‌گرفتیم. آدم‌هایی که با تنوع و اقشار مختلف آنجا در آمدند سوژه‌های جالبی برای گرفتن خاطرات بودند. بعضی از آن‌ها اصلاً با مفهوم حجاب آشنا نبودند و لذا به حاج قاسم بودند. نام این کتاب «مرد مادرزاد» شد که به زودی چاپ می‌شود. کارهایی نیز در زمینه هنرمندان و خبرنگاران انجام دادیم و مصاحبه‌هایی از این افراد گرفتیم.

■ در مرحله اجرا و پیاده‌سازی این ایده، چطور کار را برای خودتان تعریف کردید؟

سطح کار در سال اول محدود بود و برای شهر مشهد و کشور موضوع تعریف شد. موضوع آن هم بیشتر حول تربیت بود و کارهایی اتفاق افتاده که تکثیر پذیرفت. کتاب «سلیمانی‌ها» سه فصل دارد. فصل اول آن بیشتر خانوادگی و تربیتی است. فصل دوم مربوط به تشکل‌ها و فصل سوم به حوزه بین‌الملل و امنیت ملی مربوط می‌شود. ما تلاش می‌کردیم یک تکثر جغرافیایی، قشری، جنسیتی و سنی را در تهیه این انتخاب یا بدیده می‌شد.

ما خیلی موارد داشتیم که افرادی می‌گفتند این واقعه را سیاسی نکنید و تأکید داشتند این مردم صرفاً به خاطر دلشان آمده‌اند. برخی این حضور مردم را به جای وفاق، گسست اجتماعی نمود کرده و در رسانه‌هایشان منتشر می‌کردند. به همه این دلایل اینکه وسعت مردم بازتاب شهادت سردار است باید دید می‌شد.

■ همان‌طور که اشاره کردید، کتاب «سلیمانی‌ها» سه فصل دارد؛ مهم‌ترین فصل این کتاب چه ویژگی‌هایی دارد؟

فصل اول آن بیشتر خانوادگی است. فصل دوم مربوط به تشکل‌هاست و فصل سوم به حوزه بین‌الملل و امنیت ملی است.